

1 MAYIS 1977

26 Mart 2021

Yıldırım Koç

Tarihimize “Kanlı 1 Mayıs” olarak geçen 1 Mayıs 1977 Taksim mitingi, Türkiye’de CHP’nin iktidara doğru yürüdüğünden birçok insanın emin olduğu bir dönemde, erkene alınmış olan 5 Haziran 1977 genel seçimlerinden önce gerçekleşti. Ben de 1 Mayıs 1977 günü Taksim’deyim.

Bir süredir genel seçimleri engellemek için çaba gösteren karanlık güçler, 1 Mayıs günü Taksim’de bir panik yaratarak gösterileri katliama dönüştürmeye çalıştılar.

Türkiye sosyalist/komünist solu içinde artık düşmanlık düzeyine ulaşmış olan farklılıklar ve mitingi düzenleyen DİSK’in bu saflaşmada açık tavır alması, bu provokasyonun ve saldırının etkili olmasında rol oynadı (1978 yılındaki 1 Mayıs’ta aynı siyasal saflaşmalar ve düşmanlıklar vardı; ancak DİSK yönetimi bu saflaşmada taraf değildi ve taraflardan birini tahrik edici bir çizgi izlemiyordu). Katliamın hemen arkasında sol içi suçlamalar öne çıktıysa da, olayın tümüyle bir provokasyon olduğu genel kabul gördü. Bu yıllarda yapılan yayınlarda araştırmaların vurgusu, olayın bir provokasyon olup olmadığı üzerineydi. Daha sonraki yıllarda, özellikle de 1990’lı yıllardan itibaren ülkemizdeki bazı karanlık ilişkiler ve örgütlenmeler açıklık kazanınca, saldırının provokasyon niteliği ve amaçları konusunda bir kuşku kalmadı. (“Bülent Ecevit’in ‘kontrgerilla’ şüphesinden sonra Başbakan Süleyman Demirel’e Ersun’un darbe hazırlığında olduğu istihbaratı geliyordu. Buna göre seçim kararının alınmasından sonra yaşanan siyasal cinayetlerin, suikast girişimlerinin ve 1 Mayıs katliamının arkasında Namık Kemal Ersun ve ekibi vardı. Ecevit Kılıç, **Özel Harp Dairesi, Türkiye’nin Gizli Tarihi**, Güncel Yay., İstanbul., 2007, s.230-231) Bu nedenle, bu yazıda, o zaman güncel ve önemli olan provokasyon tartışmalarından çok, DİSK’in içine de yansıyan tartışmalar, kavgalar ve suçlamalar ele alınacaktır.

Genel seçimlere giden süreçte 1 Mayıs öncesinde ülkede gerginliği iyice artıran çeşitli olaylar oldu. 1 Mayıs saldırısı, emperyalistlerle işbirliği içindeki karanlık güçlerin provokasyonlarının en önemli operasyonuydu.

1977 yılındaki 1 Mayıs Mitingi süreci resmen DİSK Yürütme Kurulu’nun 9 Mart 1977 günü aldığı kararla başladı:

“Madde 1 – a) 1 Mayıs Dünya İşçileri Dayanışma Günü Bayramının DİSK tarafından İstanbul’da yığinsel olarak kutlanmasına ve bununla ilgili bir tertip komitesi kurulmasına,

b) Komitenin Genel Sekreter Mehmet Karaca başkanlığında, Mehmet Ertürk ve Av.Müşür Kaya Canpolat’tan oluşmasına,

a) Komiteye, gerektiğinde diğer sendikalarından da üye alması konusunda yetki verilmesine,

“Madde 2 – 1 Mayıs kutlamasına ilişkin olarak 1 Mayıs’ın etkili ve coşkulu, aynı zamanda düzenli olabilmesi için sendikalarımız genel merkezlerinde, sendikalarımızın bölge ve şube temsilciliklerinde ve işyerlerinde ayrı ayrı komitelerin kurulmasına ve kurulan komitelerin listesinin konfederasyonumuza bildirilmesi,

“Bu duruma göre,

a) Sendikalarımızın genel merkezlerinde DİSK Merkez Tertip Komitesine bağlı olarak 3’er kişilik bir komite kurulması ve komite başkanının mutlak sendika genel başkanı veya genel başkan vekili veya genel sekreter ya da bir yürütme kurulu üyesi olmasına,

b) Yine sendikalarımızın mahalli örgütlerinden olan şube ve bölge temsilciliklerinde de 3’er kişilik birer komite kurulması ve bu komitelerin başkanının bölge temsilcisi ya da şube başkanı olmasına,

c) Fabrikalarda kurulacak komitelerin, fabrikaların büyüklük ve küçüklüğüne göre ayarlanması, fabrikalarda kurulacak komitelerin işyeri temsilcileri içinde olmak şartıyla asgari 5, azami 25 kişiye kadar olması, bu kurulan komitelerden bir kişinin komite başkanı olarak tesbitine,

*d) Kurulan bütün komitelerin isim listesi ve sendikalarındaki ünvanlarının Konfederasyonumuza bildirilmesine oybirliği ile karar verildi.” (Nail Güreli, **İki 1 Mayıs**, Gür Yay., İstanbul, 1979, s.33-34)*

DİSK Yürütme Kurulu'na hâkim olan TKP'liler, yönetimde buldukları yaklaşık ikibuçuk yıllık dönemde birçok anti-demokratik uygulama yaptılar, TKP dışındaki sosyalist/komünist hareketlere karşı düşmanca bir tavır geliştirdiler ve tepki çektiler. Birçok siyasal yapılanma, DİSK'in izlediği sendikal politikayı kendi açısından uygun görmüyordu. Ancak DİSK'e karşı tavırlarının sertleşmesinde, özellikle DİSK'in TKP'lilerin etkisiyle sosyalist hareketteki saflaşmada açık tavır alması etkili oldu. Bu tavır, 1 Mayıs 1977 kutlamalarına da yansdı.

DİSK, 1977 yılı 1 Mayıs kutlamalarına büyük bir coşkuyla hazırlandı. Genel seçimler öncesinde DİSK'in ve DİSK aracılığıyla TKP'nin gövde gösterisi, ülkedeki güçler dengesi açısından çok önemliydi. Ayrıca, çeşitli sosyalist/komünist örgütlenmeler de İstanbul'da Taksim Meydanı'ndaki 1 Mayıs kutlamalarında gövde gösterisi yapma kararındaydılar. Dünyada Soğuk Savaş'ın yerini yumuşamaya bıraktığı bir dönemde, küresel güçler arasındaki sessiz savaşın en sert biçimde sürdüğü ülkelerden biri Türkiye idi. Küresel güçlerin sistemli bir biçimde tımandırttığı gerginlik, saflaşma ve hatta savaş, 1 Mayıs'ın önemini daha da artırıyordu. ABD emperyalizmi Türkiye'nin kendi kontrolünden çıkmasını önlemek için ülkede iç savaş kışkırtıcılığı yapıyordu.

Taksim'deki 1 Mayıs kutlamalarına sosyalist/komünist sol, üç ana grup halinde katıldı.

Birinci grupta, sendikalarla daha yakın bağları olan ve sloganlarını sendikalara da kullandırabilen Sovyetler Birliği yanlısı örgütlenmeler vardı. Bunların en önemlileri, Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) idi.

İkinci grupta, DİSK'in açıklamalarında "maocular" olarak suçlanan Çin yanlısı örgütlenmeler yer alıyordu. Halkın Kurtuluşu (12 Mart döneminin THKO'sunun ana kanadı), Halkın Birliği (12 Mart döneminin önderlerinden İbrahim Kaypakkaya'nın oluşturduğu TKP/ML'den ayrılan grup), Halkın Yolu (12 Mart döneminin THKP/C'sinin bir kanadı) dergileri çevresinde örgütlü bulunanlar bu gruptaydı. Arnavutluk Emek Partisi'nin Çin Komünist Partisi'nin Üç Dünya Tezi'ni reddettiği 1 Mayıs 1977 tarihinde henüz bilinmediğinden, bu hareketler yakın ilişkilerini sürdürüyordu. Halkın Sesi (Aydınlık) ise 1 Mayıs kutlamalarına örgüt olarak katılmayacağını açıklamıştı.

Üçüncü grupta, DİSK'in açıklamalarında "goşistler" olarak suçlanan ve 12 Mart 1971 döneminin THKP/C (Mahir Çayan'ın önderliği) ve THKO (Deniz Gezmiş'in önderliği) örgütlenmelerinin uzantıları olan hareketler yer alıyordu. Bunların en kitleseli, adını 1 Mayıs 1977 tarihinde yayımına başlayan **Devrimci Yol Dergisi'**nden alan Devrimci Yol Hareketi idi. Daha sonraki dönemde Devrimci Sol olarak ayrılanlar, bu tarihte Devrimci Yol Hareketi içindeydi. Ayrıca, aynı gelenekten gelen Kurtuluş Hareketi'nin de önemli bir gücü vardı.

1 Mayıs 1977 Taksim kutlaması, özellikle dünyada Sovyetler Birliği – Çin Halk Cumhuriyeti düşmanlığının had safhada olduğu bir dönemde, mitingi düzenleyen DİSK'in yönetiminde TKP'nin bulunduğu koşullarda gerçekleştirildi. Türkiye'de sosyalist/komünist sol içindeki anlaşmazlıkların kavgalara ve hatta silahlı çatışmalara dönüştüğü bir süreçte, Taksim'deki 1 Mayıs mitingi, provokasyonlar için son derece uygun bir ortam yaratıyordu. Barutun patlaması için bir kıvılcım yeterliydi.

DİSK yönetiminde etkili olan ve 1 Mayıs mitinginin hazırlanmasında asıl sorumluluğu üstlenmiş olan TKP'li kadrolar, "Maocu" olarak nitelendirdikleri Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Halkın Birliği yapılanmalarına işin başından itibaren düşmanca bir tavır takındı. Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği ve Halkın Yolu'nun TKP'ye ve onun yönlendirdiği örgütlenmelere karşı tavrı da düşmancaydı.

Halkın Kurtuluşu Dergisi'nin 52. sayısında Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Halkın Birliği'nin ortak açıklaması yayınlandı. Açıklamanın son bölümünde şöyle deniliyordu: "1 Mayıs İşçi Sınıfının Uluslararası Birlik, Dayanışma ve Mücadele Günü" kampanyasının enternasyonalist anlamı ve hedeflerini gözönüne alarak proleter devrimciler kampanya sırasında kullanılacak pankart ve sloganlarda, ülkemizdeki ezilen millet ve milliyetlerin dillerine özel bir dikkat göstermelidirler. (...) 1 Mayıs proleter devrimcilerin birliği ve proletarya partisinin oluşturulmasında ileri bir adım, ABD emperyalizmine, Sovyet sosyal-emperyalizmine, faşizme ve sosyal-faşizme karşı mücadelede güçlü bir ileri atılış olsun." ("Kanlı 1 Mayıs'a Nasıl Gelindi? (2)," **Milliyet Gazetesi**, 8 Mayıs 1977)

Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Halkın Birliği'nin ortak açıklamasının ardından, bu yapılanmaların etkisi veya denetimi altındaki çeşitli örgütler de (Bank-İş, Bar-Der-İş, İleri Maden-İş, İleri Müzik-İş, GED, DFD, KİD, Lise-Der, ÜKDD, Gerçek Sinema) aşağıdaki açıklamayı yaptı:

"1 Mayıs günü İstanbul'da yapılacak mitingde işçileri birbirine kırdırmak, bu bayramın bütün emekçiler tarafından coşkuyla kutlanmak yerine, eli sopalı insanların dehşet saçacağı bir saldırıya dönüştürmek üzere hazırlananlar vardır. DİSK'in başındaki sosyal emperyalist, Rusya'nın işbirlikçisi bir avuç gerici unsur, DİSK'in bünyesindeki işçilere rağmen, DİSK içindeki bütün demokratların karşı çıkmalarına rağmen, her tarafta Maocu diye adlandırdıkları devrimci işçileri, emekçileri, yurtseverleri miting alanına almayacaklarını ilan etmekte, geldikleri takdirde saldıracaklarını bildirmektedirler. Bu saldırı hazırlıklarını da Maocu dedikleri devrimcilerin, yurtseverlerin mitingde saldıracakları gerici propagandasını yaparak saldırgan yüzlerini gizlemeye çalışıyorlar.

"Biz, aşağıda imzaları bulunan sendikalar, demokratik kuruluşlar ve yayın organları olarak kamuoyuna şunu bildirmeyi bir görev biliyoruz: Devrimci işçiler, emekçiler ve yurtseverler 1 Mayıs mitingine katılacaklardır.

*"Ama DİSK içindeki gericilerin söyledikleri gibi asla saldırmak üzere değil, emekçilerin, işçilerin şanlı mücadele gününü hep birlikte kutlamak, onların coşkusuyla birleşmek için katılacağız. Bizler işçilere, emekçilere hiç bir zaman saldırmadık. Hiç bir zaman da saldırmayacağız. Bizim saldırıya hazırlanacağımızı yayanlar ve terör estirmeye çalışanlar kendi saldırgan emellerini gizlemeye çalışan DİSK içindeki bu azgın gericilerdir. Bu nedenle bütün emekçilerin, devrimcilerin, demokratların, yurtseverlerin bu saldırgan tertiplere karşı uyanık olmalarını, Rus sosyal emperyalizminin işbirlikçilerinin hazırladığı tuzakları boşa çıkarmak için sesimize kulak vermelerini istiyoruz." ("Kanlı 1 Mayıs'a Nasıl Gelindi? (2)," **Milliyet Gazetesi**, 8 Mayıs 1977)*

Aydınlık Dergisi ise farklı bir çizgi izledi. **Aydınlık Dergisi** yazı işleri müdürü Doğan Yurdakul ve **Halkın Sesi Dergisi** sahibi Hüseyin Karanlık, 30 Nisan 1977 günü bir ortak açıklama yaptılar. Bu açıklamada DİSK'i ve İGD'yi suçladılar. Açıklamada şunlar belirtildi: "MC'nin her türlü provokasyon ve karışıklık ortamını kışkırttığı böyle bir ortamdan yararlanarak işçi hareketini ezme istediği ve bu amaçla tahrik ve tertiplerde bulunduğu açıktır. Öte yandan, bazı sorumsuz unsurların, revizyonistlerin ve polisin tertiplerini kolaylaştırabilecek, bunlara zemin hazırlayacak, sonuçta MC ve revizyonistleri güçlendirecek olan herhangi bir harekette de ortak olamayacağımızı bütün halkımıza açıklamayı gerekli görüyoruz. 1 Mayıs'ta devrimci sorumluluk ve kararlılığı yaratan bir tutum içinde olacağız. Bütün işçileri, devrimcileri ve yurtseverleri provokasyonlara karşı uyanık olmaya ve muhtemel saldırılara karşı tavır almaya çağırıyoruz." Doğan Yurdakul, "Biz DİSK'in mitingine katılacağız. Fakat kişiler olarak katılacağız. Ne grubumuzun sloganlarını atacağız, ne de döviz çıkaracağız" dedi. ("Kanlı 1 Mayıs'a Nasıl Gelindi? (2)," **Milliyet Gazetesi**, 8 Mayıs 1977)

Bu gerginlik, 1 Mayıs öncesi afişlemelerinde de gündeme geldi.

İstanbul'da Halkın Kurtuluşu grubundan, Kocamustafapaşa Halkevi üyesi ve Sultanahmet İTİA öğrencisi Sadık Canarslan, 18 Nisan 1977 günü tren istasyonunun yanında İGD afişlerini yırtıp yerlerine Kadıköy Devrimci Yurtsever Gençlik Derneği afişlerini yapıştırırken, İGD'li olduğu ileri sürülen kişilerce kurşunlanarak öldürüldü. Halkın Kurtuluşu, katillerin İGD'li olduğunu ileri sürdü. 28

Nisan günü ise İzmir'de Konak Meydanı'nda DİSK'in 1 Mayıs afişlerini asan bir gruba saldırı oldu. Çıkan çatışmada, saldırıyı başlatanlar arasında bulunduğu ve Maocu olduğu ileri sürülen İdris Türkoğlu öldü. ("Kanlı 1 Mayıs'a Nasıl Gelindi? (3)," **Milliyet Gazetesi**, 9 Mayıs 1977; **Politika Gazetesi**, 29.4.1977)

Diğer yayın organları da yangına körükle gittiler. DİSK'e bağlı Basın-İş Sendikası'nın Genel Başkanı ve 1 Mayıs 1977 Taksim Mitingi'nde güvenlikten sorumlu Burhan Şahin'in, DİSK'e ait **Politika Gazetesi**'nde 26 Nisan 1977 günü yayımlanan yazısında şu ifadeler yer alıyordu:

"Bugün ülkemizde işçi sınıfının gelişip güçlenen nitel ve nicel gücünü kırmak, O'nun öncülük ettiği demokratik halk hareketini provoke etmek için çeşitli el çabukluğu ve hokkabazlık sahneleniyor. CIA sosyalizminin tipik örnekleri veriliyor. En geniş müştereklerin olduğu '1 Mayıs dünya işçileri birlik ve dayanışma günü'nü provoke etme hesapları yapılıyor..."

"CIA sosyalizminin Türkiye'deki Maocu, Goşist ve Anarşist temsilcileri şunu bilmelidirler ki, işçi sınıfı, tarihteki deneyleriyle, bugünkü bilim, bilinç ve kararlılıklarıyla, her türden ve soydan provokasyonun farkındadır. Onu, anında püskürtecek, kitlelere teşhir edecek güçtedir. 1 Mayıs'a bu gibi provokasyonların yapılabileceğini hesaplayarak hazırlanmaktadır.

"Evet. Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi, CIA sosyalizmi ürüyecek, Türkiye proletaryası yürüyecek. (...) Hem de önüne çıkan bütün molozları temizleyerek, temizledikçe güçlenerek yürüyecek." (Aktaran, Nail Güreli, a.g.e., 1979, s.89-90)

DİSK yönetimi 1 Mayıs'ta güvenliği sağlamak amacıyla 20 bin kişilik bir görevlendirme yaptı. DİSK'e bağlı sendikaların genel merkezlerinde ve DİSK'te 1 Mayıs Tertip Komiteleri oluşturuldu. Merkez Tertip Komitesi Başkanlığı'na DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca getirildi. DİSK Yürütme Kurulu, 1 Mayıs'ın yalnızca İstanbul'da Taksim Meydanı'nda kutlanmasına karar verdi. Mitingde kullanılacak sloganlar DİSK tarafından belirlendi ve katılımcı örgütlere iletildi.

DİSK 1 Mayıs Merkez Tertip Komitesi tarafından belirlenen 1 Mayıs sloganlarında da TKP'nin damgası vardı (**DİSK Ajansı**, 977/58, 19.4.1977): Faşizme geçit yok; işçiyiz güçlüyüz, devrimlerde öncüyüz; ileri demokratik bir düzen; genel grev hakkımız, söke söke alırız; bağımsız Türkiye; DGM'yi ezdik, yaşasın DİSK; hak verilmez alınır; referandum hakkımız, söke söke alırız; bu alan, 1 Mayıs alanı; 1 Mayıs 1 Mayıs, ilk dileğimiz, yaşatacak seni, tunç bileğimiz; hehey de hey, DİSK'in sesi bu; işçiler birleşin – işçiler birleşin; işçiler geliyor – işçiler geliyor; barış-birlik-dayanışma; 1 Mayıs emeğin bayramı; 1 Mayıs, işçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü; bütün ülkelerin işçileri, birleşiniz; yaşasın bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme savaşı; yaşasın 1 Mayıs; ya hep beraber ya hiç birimiz, kurtulmak yok tek başına.

DİSK, 22 Nisan 1977 günü, "1 Mayıs İşçi Sınıfının Birlik-Mücadele-Dayanışma Günü'ne DİSK'in ilkeleri doğrultusunda katılmayı kabul eden demokratik kitle örgütleri" ile bir toplantı yaptı. Bu toplantıya katılan örgütler şunlardı: TÖB-DER, İM-DER, TMMOB, KÖY-KOOP, İKD, TUS-DER, TUM-DER, TÜTED, Çağdaş Hukukçular Derneği, Barış Derneği, GİB-DER, İGD, PİM, DHKD, DEV-GENÇ ve DDKD. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 23.4.1977)

DİSK, 25 Nisan 1977 günü yayımladığı bildiriyle, TÜRK-İŞ'i sert biçimde eleştirdi ve TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların üyelerini CHP'ye oy vermeye ve 1 Mayıs kutlamalarına katılmaya çağırdı: "DİSK güçlenip demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşı geliştikçe sınıf uzlaşmacılığının temsilcisi Türk-İŞ'in çöküşü hızlanıyor. (...) Adı Türk-İŞ olan bu sözde işçi kuruluşunun yöneticilerinin önemli bir bölümü ya AP'den ya da neo-faşist bir kuruluştan adaylıklarını koymuşlardır. Amerikan Casusluk Teşkilatı uzmanlarının Türk-İŞ içinde uzmanlık yaptıklarını artık bilmeyen yok. (...) Türk-İŞ üyesi tüm işçi kardeşlerimizi, demokrasiden yana olan tüm Türk-İŞ sendikalarını 1977 Genel Seçimlerinde CHP'yi desteklemeye ve dünya işçi sınıfının birlik-mücadele-dayanışma günü olan 1 Mayıs gösterisine katılmaya çağırıyoruz." (**DİSK Ajansı**, 977/60, 25.4.1977, aktaran Konuk, a.g.e., 1977, s.217-8)

DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca ise 29 Nisan 1977 günü yaptığı açıklamada, DİSK üyesi işçilerin İstanbul dışında hiç bir kutlamaya katılmayacaklarını söyledi. Mehmet Karaca, 1 Mayıs kutlamalarının DİSK'in tekelinde kalmasını sağlayacak şu açıklamayı yaptı: "(1) Uluslararası işçi sınıfının birlik-mücadele-dayanışma günü olan 1 Mayıs'ı tüm ülkelerde sadece sendikalar örgütler. (2) Bu yıl 1 Mayıs DİSK tarafından ve sadece İstanbul'un Taksim alanında kutlanacaktır. (3) Taksim alanına

doğru yürüyüş saat 14'de başlayacaktır. (4) DİSK'in saptadığı ve onayından geçen sloganlar sendikalarımıza bildirilmiştir." (*DİSK Ajansı*, 977/63, 29.4.1977, aktaran Konuk, a.g.e., 1977, s.134)

TKP'nin legal gençlik kolu gibi çalışan İlerici Gençler Derneği'nin Genel Başkan Ahmet Muhtar Sökücü imzalı 1 Mayıs bildirisinde şunlar yazıyordu: "Faşist bozkurtlarını saldırdılar üstümüze, daha dün şehit edildi İGD üyesi Avni Ece, Hikmet Umul. Yetmedi, yıldırımadılar. Bu kez maocu bozkurtları sürüyorlar üzerimize." (İGD, *Bugün 1 Mayıs*, 1977)

Halkın Kurtuluşu Dergisi'nin 1 Mayıs için hazırlanan sayısında ilk sayfa 1 Mayıs çağrısına ayrılmıştı. Büyük harflerle şunlar yazıyordu:

"Yaşasın 1 Mayıs.

"1 Mayıs yaklaşıyor!

"Meydanlarda toplanacağımız, kızıl bayraklara sarılacağımız Bayramımız yaklaşıyor.

"Bu 1 Mayıs'ta, tarihin kölelik sayfasını kapatacağımızı, insanlığa özgürlük ve aydınlık getireceğimizi bir kez daha tüm dünyaya duyuracağız.

"Bayramımız kutlu olsun!

"1 Mayıs'ta savaş naralarımızı dünyanın her yanındaki işçi yoldaşlarımızın yükselen seslerine katalım. Devrimin kızıl bayrağını daha da yükseklerle çekelim.

"1 Mayıs yaklaşıyor!

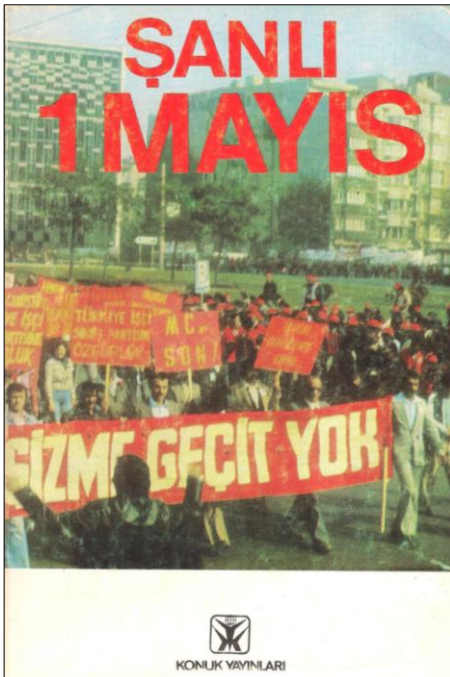
"Kızkardeşlerimiz, analarımız elele meydanları dolduracağız. Sömürücü zalimlerin yüreğine korku salacağız. Sömürüyü yeryüzünden silmek, insanlığı kara pençelerinde sıkı zalimleri yok etmek olan tarihi görevimizi haykıracağız. Tüm dünya halklarına kurtuluşu müjdeleyeceğiz.

"1 Mayıs yaklaşıyor!

"Türkiye işçi ve emekçileri olarak, 1 Mayıslarda daha da çelikleşen yumruğumuzu işbirlikçi tekeli burjuvazi ve feodal toprak ağalarının faşist diktatörlüğünün kalelerine vuralım, toprak devrimi mücadelesini yükseltelim. Başta iki süper devlet Amerika ve Rusya olmak üzere, bütün emperyalistlerle kölelik zincirlerini paramparça edelim. Gericilerin yıkılmaz gibi görünen kaleleri kumdandır. İşçi, köylü, tüm halkın çelikten birliği bu kaleleri darmadağın edecektir.

"1 Mayıs yaklaşıyor!

"Can düşmanımız faşizme ve sosyal faşizme, emperyalizme ve sosyal emperyalizme karşı, Kürt milleti ve diğer milliyetler üzerindeki milli zulme karşı mücadele edelim. Demokrasi ve bağımsızlık bayrağını yükseltelim. Ulusal Demokratik Halk Devrimi yolunda saflarımızı çelikleştirelim. Tüm dünyadaki işçi yoldaşlarımızla bir ağızdan haykıralım: Yaşasın 1 Mayıs! Yaşasın Proleter Enternasyonalizmi! Yaşasın Dünya Proleter Devrimi! Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar, birleşin!" (*Halkın Kurtuluşu Dergisi*, Sayı 54, 25 Nisan 1977)

1 MAYIS 1977 MİTINGİ

1 Mayıs 1977 mitingi sakin başladı. Mitinge katılanların Taksim'e girmesi saatler sürdü. Taksim'e giren farklı siyasal gruplar arasında herhangi bir gerginlik yaşanmadı.

1 Mayıs 1977 mitinginde TKP ilk kez açıkça gövde gösterisi yaptı. Mitinge katılanların ellerinde çeşitli sloganların yazılı olduğu pankartlar vardı. En yaygın pankartlardan biri, "Türkiye İşçi Sınıfı Partisine Özgürlük" idi. (1 Mayıs 1977 mitingine ilişkin çok sayıda resim, belge ve bilgi için bkz. Konuk Yay., *Şanlı 1 Mayıs*, İst., Temmuz 1977)

Kemal Türkler 1 Mayıs mitinginde yaptığı konuşmada öncelikle 1 Mayıs'ın tarihini anlattı. Daha sonra, emperyalistlerin politikalarını eleştirdi. Sonra da, Türkiye'deki gelişmeleri ele aldı. Şunları söyledi: "MC'nin emrindeki kiralık ölüm şebekeleri kanlı cinayetler işleyerek demokrasi savaşımının gelişimini durdurmak istiyorlar. Bu arada sol görünüp MC ile beraber vuranlar

bu kanlı oyunun aktörleri arasında yer alıyorlar. İşçi sınıfımızı sırtından hançerleyen, demokrasi savaşımını rayından çıkarmak isteyen bu maocu bozkurtlar ve benzeri maceracı, bozguncu akımlar faşist tırmanışa hizmet ediyorlar.” (**DİSK Ajansı**, 977/65, 1.5.1977)

Kemal Türkler daha sonra, faşist tırmanışı durdurmak için genel seçimlerin önemini vurguladı ve DİSK’in temel taleplerini yineledi. Daha sonra da, Taksim Alanı’nın adının 1 Mayıs Alanı olarak değiştirilmesi önerisini katılımcılara sordu. Kemal Türkler’in konuşmasının bitmek üzere olduğu anda, provokasyon ve saldırı başladı.

Polis raporlarına göre, 1 Mayıs mitingine 99 sendika ve 55 dernek ve kuruluş katıldı. Savcılar soruşturma sonucunda, katılımcıların yorgunluğunun ve sabırsızlığının en üst noktada olduğu anda silahların patlamaya başladığını belirterek, on dakika kadar süren silah atışlarının asıl amacının kitlede panik yaratmak olduğu görüşünü ileri sürdüler. İddianamede, “eğer hedef gözetilmiş olsaydı, kurşunla 5 ölü 33 yaralı değil, yüzlerce kurban verilirdi,” dendi. (Sadun Tanju, “Terörün İlk Büyük Fırtınası,” **Cumhuriyet Gazetesi**, 3.5.1980) İddianamede olayın gelişimi şu şekilde anlatıldı:

“Tanık ifadelerine göre, Abdülhakhamit Caddesi üzerinden bir el, arkasından iki el peşpeşe silah atılmıştır. Bunu hemen takiben Intercontinental Otel’in önünden iki el silah atılmıştır. Bu kesimi kısmen Kurtuluş Grubu işgal etmektedir. Tesadüfi olmayan bu atışlar, Intercontinental Otel’in muhtelif kat ve bölümlerinden, bu otelin yanındaki inşaat ve çiçekçi dükkanı içinden, Sular İdaresi’ne ait duvardan, Otağ Restoran’ın bulunduğu ve duvarında ozalit yazılı binanın çatısından, Abdülhakhamit Caddesi içinden, PTT binasının üstünden, Pamuk Eczanesi üstünden veya civarından aynı anda başlayan seri atışlar izlemiştir.

“Şu hususu da belirtmek gerekir ki, Intercontinental Otel ile Sular İdaresi’nin duvarından seri atışlar yapılmadığı yolunda aykırı ifadeler de bulunmaktadır.

“Bir kısım uzun menzilli silahlardan atıldıkları iddia olunan mermi kurşunları alandaki büyük topluluğun ve kürsüde konuşmasının son sözlerini söylemekte olan Kemal Türkler ile protokole dahil olanların ve kürsünün etrafını çeviren diğer kalabalığın başlarının üzerinden geçmeğe başlamıştır.

“Bu durum karşısında, içinde bulunduğu yorgun, dalgın ve tedirgin atmosferin de etkisiyle büyük kalabalık, içine düştüğü bu cehennemi kaos içinde ve can korkusu altında paniğe kapılarak; silahların atıldığı, kurşunların geldiği ters istikametlere doğru kaçışmağa başlamıştır.

“Bu gözlem ve bulgular da yukarıda anılan iki çelişkili yerden ateş edildiği beyanlarına güç vermektedir.

“Taksim alanında yaratılan ve kısa zamanda kıyıma dönüşen bu kararlı saldırı ve terör hareketi, tanık ifadelerine göre ortalama 8-10 dakika sürmüştür, ama alan da bir kan denizi halini almıştır. 8 – 10 dakika içinde meydana gelen bu saldırının bilançosu 34 ölü ve 93 yaralıdır.

“Şunu da eklemek gerekir ki, yukarıda açıklanan mihrak ve stratejik noktalardan açılan bu seri atışları takiben alanın içinde ve dışında görevlendirilen panzerlerin siren çalmaya başlamaları; halkın arasında alanın o tarafına bu tarafına ilerlemeleri, ses bombaları atmaları ve bir yerlere sığınan halkın üzerine su sıkmaları, ateş açmaları; normal muhakeme ve soğukkanlılığını büyük ölçüde yitirmiş, can korkusu içindeki bu yüz binlik kitlenin panik içine düşmesini süratlendiren diğer bir etken olmuştur.” (Sadun Tanju, “Terörün İlk Büyük Fırtınası,” **Cumhuriyet Gazetesi**, 4.5.1980)

1 Mayıs 1977 mitinginin gerek hazırlanmasında, gerek yönetiminde en etkili kişi, Sıtkı Coşkun'du. Çok deneyimli ve yetenekli bir örgütçü olan Sıtkı Coşkun, Türkiye Komünist Partisi'nin de en önemli yöneticilerindendi. Mitingde kürsü sorumluluğu Sıtkı Coşkun'daydı. Sıtkı Coşkun, provokasyon ve saldırı başladıktan sonra kürsüde izlediği sakinleştirici tutum ve tavırla, ölü ve yaralı sayısının artmasını engelledi. Sıtkı Coşkun'un olaylar sonrasında **Politika Gazetesi'**nde yayımlanan anlatımlarının bir bölümü aşağıda sunulmaktadır:

"Durumu görünce ve olay çıkacağına anlayınca mikrofonu aldım ve paniği önlemek üzere koruma görevlilerini ve kitleyi uarmaya başladım. Yerlerine dönmelerini, görevlerini yerine getirmelerini istedim. Elmadağ yönünde, dağılan kalabalığın biraz sonra yeniden toplandığını gördüm. Görevliler de Tarlabası'na doğru harekete geçtiler.

"Tam o sırada (...) yayılım ateşi başladı. (...) Birden her yer karıştı. (...) Bu sırada sürekli anonsla kalabalığın ve görevlilerin kürsü etrafında kalmasını ve görevlilerin görevlerini yapmalarını sağladık.

"O sırada, panzerler harekete geçti. Bir panzer özellikle Kazancı yokuşu ağzına su sıktı. Aynı anda ses bombası atıldı. Panik birden arttı. (...) Tekrar vurgulamak gerek. Paniğin olağanüstü artmasına neden oldu panzerler. Bu sırada, Intercontinental'den doğru gelen ateş, kürsü üzerine kadar ulaştı. Ben, birkaç kez korunmak için eğildim, yere yattım kürsüde. Bu arada, ateş bir an durular gibi oldu. Bundan yararlanarak paniği önlemek için kitleye tekrar ant içirdim. Panik o anda önlenebildi bir ölçüde, ama panzerler yeniden harekete geçtiler. (...) Alana açılan ateş bilinçliydi, organizeydi. Kitleyi bir Kazancı Yokuşu ağzına, bir de kürsüye doğru itmeyi, buralarda büyük panik çıkarttırmayı hedefliyordu. Böylesine bir panik içinde DİSK görevlileri, özellikle bu görevliler içindeki ana unsurlar, yani ekip başları ve en önemli noktaları koruyanlar görevlerini kurşun yağmuru altında yaptılar. Yer yer vızır vızır geçen kurşunlar altında polis ve panzerle kitleler arasına barikat kurarak paniğin daha da büyümesini, ezilmelerin daha fazla olmasını kesinlikle engellediler." (Aktaran, Nail Güreli, a.g.e., 1979, s.144-146)

Nail Güreli, 1979 yılında Kemal Türkler ile 1 Mayıs 1977 olaylarını konuştu. Nail Güreli'nin sorusu şöyleydi: "O zaman bazı çevrelerce yapılan değerlendirmelere göre, Maocu denen grubun alana silah zoruyla da olsa girmek, DİSK'in de sokmamak kararında olduğunu, bu girersen – giremezsin tartışmasının tertibe zemin hazırladığı öne sürülüyordu." Kemal Türkler'in yanıtı şu oldu: "Bunu böyle yorumlamak mümkün değil. Çünkü böyle olsaydı, o sokağın ağzında bu çatışma olurdu. Sokağın ağzında olmamıştır ki bu. Bir anda Sular İdaresi'nin üstünden, sonra karşımızdaki otelden silah atışları olmuştur. Şimdi bu Maocular daha önceden gelip oralara filan yerleşerek yapmadılar ki bunu." (Nail Güreli, a.g.e., 1979, s.192)

Olayların ardından 526 kişi gözaltına alındı. Bunların 428'i serbest bırakıldı. (Barış Yetkin, **Kırılma Noktası 1 Mayıs 1977 Olayı**, Otopsi Yay., İst., 2005, s.66)

Mayıs ayı sonunda hazırlanan iddianameye göre, olaylarda 34 kişi hayatını kaybetti. Ölenlerin 28'inin ölüm nedeni ezilme ve boğulma, 1'inin kafatası kırığı ve 5'inin kurşun yarasıydı.

1 Mayıs olayları 2 Mayıs 1977 günü gazetelerin ilk sayfalarına şöyle yansdı:

Cumhuriyet: 1 Mayıs kanlı geçti: 33 ölü. Tören sonunda bazı kışkırtıcı gruplar silahlı çatışma çıkardı. Kışkırtıcıların saldırısı miting sona ererken başladı. Taksim alanının iki yerinde patlayan silahlarla başlatılan çatışma birçok kişinin yaralanmasına yol açtı. Bir beyaz Renault ile plakasız bir Anadol'dan halkın üzerine otomatik silahlarla ateş edildiği görüldü. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 2.5.1977)

Hürriyet: Mayıs Katliamı: 34 Ölü. 1 Mayıs gösterisi sırasında Taksim'e gelen aşırı solcular, tabanca ve silahlarla kalabalığa ateş etti. Ezilenler oldu. Otomobiller yakıldı. 34 ölüden başka 200'ü aşkın yaralı var. Demirel DİSK Başkanını suçladı. Ecevit ölümlere rahmet diledi. Ölü ve yaralılar arasında güvenlik kuvveti mensupları da bulunuyor. Birinci Orduya bağlı askeri birlikler teyakkuz durumunu geçirildi. Gece yarısı Bakanlar Kurulu toplandı. (**Hürriyet Gazetesi**, 2.5.1977)

Son Havadis: Kızıllar kudurdu. Taksim savaş alanı gibiydi. 32 ölü. Maocular Lenincilere saldırınca silahlar çekildi, bombalar patladı. Hastanelere devamlı yaralı taşındı. (**Son Havadis Gazetesi**, 2.5.1977)

Vatan: Provokasyon. 500 bin kişinin katıldığı 1 Mayıs Mitingi'ne ateş açıldı. Taksim, savaş alanına döndü. İlk ölü sayısı 40. Olaylar, Kemal Türkler'in konuşmasını bitirip mitingin dağılacağı sırada meydana geldi. (**Vatan Gazetesi**, 2.5.1977)

Ulus: MC ve CIA eşkiyası işbaşında: 38 ölü. CHP lideri Ecevit: Olaylar tertiptir. (**Ulus Gazetesi**, 2.5.1977)

Barış: Taksim'de 1 Mayıs mitinginde 59 kişi öldürüldü, 130 yaralı var. DİSK'in dışındaki bazı gruplar kalabalığa ve birbirlerine ateş açtılar. Paniğe kapılan halk birbirini ezdi, arabalar yakıldı. 350 kişi gözaltında. Ecevit: "Vahim olaylar demokrasiye ters düşenlerin tertibidir." (**Barış Gazetesi**, 2.5.1977)

Tercüman: 34 ölü, yüzlerce yaralı. Taksim meydanı savaş alanına döndü. Solcular, solcuları kırıyor. 1 Mayıs kanlı olaylara sahne oldu. Maocular DİSK'in İstanbul'da yaptığı mitingi bastı. (**Tercüman Gazetesi**, 2.5.1977)

Milliyet: Kanlı miting, 34 ölü, yüzlerce yaralı. Taksim'de DİSK'in mitinginde Maocu bir grup ateş açtı. Binlerce kişi panik içinde kaçmak isterken yüzlerce kişi ayaklar altında çiğnendi. Kaçmak isteyenler, Taksim'deki kapalı dükkanların vitrinlerini kırdılar. Arabalar tahrip edildi. Bir oto yakıldı. Ölenler arasında kadın, çocuk ve bir de polis var. Olaylarla ilgili olarak 350 kişi gözaltına alındı. (**Milliyet Gazetesi**, 2.5.1977)

Politika: TKP'nin kontrolündeki gazetede, "baskıya girerken" başlığıyla verilen kısa haberde, "kışkırtıcı ajanlar mitinge saldırdı" deniyordu: "İstanbul'daki 1 Mayıs töreninin sonuna yaklaşıldığı sırada, Tarlabası Caddesi yönünden gelen ve maoculardan ve çok sayıda kışkırtıcı ajandan oluşan bir grup silahlı saldırıya geçmiş ve Taksim Meydanı'nda toplanan yüzbinlerce kişinin üzerine kurşun ve dinamit yağdırmaya başlamıştır. 1 Mayıs güvenlik görevlilerinin bütün çabalarına rağmen önleyemediği silahlı saldırı, Taksim Alanında paniğe yol açmıştır. Ajanslar panik sırasında çok sayıda kişinin yaralandığını, bu arada maocularla kışkırtıcı ajanlardan oluşan grupla polis arasında da silahlı çatışma çıktığını bildirmişlerdir." (**Politika Gazetesi**, 2.5.1977)

Günaydın: Maocu vatan hainleri İşçi Bayramını kana buladı, 39 ölü var. (**Günaydın Gazetesi**, 2.5.1977)

Dünya: 32 ölü. DİSK'in 1 Mayıs mitinginde olaylar çıktı, Taksim Meydanı ölü ve yaralılarla doldu, Bakanlar Kurulu toplanarak durumu görüştü. (**Dünya Gazetesi**, 2.5.1977)

Kemal Türkler'in 2 Mayıs 1977 günü yaptığı açıklamada da sosyalist-komünist sol içindeki düşmanlık ön plandaydı. Konuşmanın basıldığı **DİSK Ajansı**'nın sunuş yazısında, "1 Mayıs İşçi Sınıfının Birlik-Mücadele-Dayanışma Gününe maocu faşist komandoların saldırısı üzerine yaptığı açıklama" ifadesi yer alıyordu. (**DİSK Ajansı**, 977/65, 2.5.1977)

Kemal Türkler, bu açıklamasında önce "faşizme geçit yok" ve "ileri demokratik bir düzen" sloganlarının nasıl kitlelerce benimsendiğini anlattı, daha sonra da "CIA denetimindeki faşistler ve onlarla işbirliği halinde olan maocu komandolar"ı suçladı. Şunları söyledi: "Bütün bu önlemlere rağmen özellikle CIA'nın ve büyük sermayenin beslediği ve aralarına katil ajan yerleştirdikleri faşist ve maocu caniler tam bir işbirliği halinde, tam bir disiplin içinde bitmek üzere olan gösteriye katılan halkımıza otomatik silahlarla saldırdılar. DİSK güvenlik ekipleri paniği önlemek ve halkımızın can güvenliğini sağlamak için faşist ve maocu hainlere yiğitçe karşı koydular. Fakat bir yandan alana sızmış olan, diğer yandan da Sular İdaresini ve çeşitli binaları siper yapmış olan bu faşist ve maocu ölüm çetelerinin gözü dönmüştü." "İşçi sınıfının 1 Mayıs gösterisini kana bulayan faşist ve maocu saldırganlar MC'nin, emperyalizmin ve CIA'nın hizmetindedirler."

3 Mayıs 1977 tarihli gazeteler, olaylara ilişkin daha ayrıntılı bilgi verdi ve resim yayınladı. **Tercüman**'ın manşeti ise, "DİSK hesap vermelidir" idi. Daha sonra da "facianın bilançosu" aktarılıyordu. (**Tercüman Gazetesi**, 3.5.1977) MHP çizgisindeki **Orta Doğu Gazetesi** de, "Ecevit ve Türkler'den Hesap Sorulmalı" manşetini kullandı. (**Orta Doğu Gazetesi**, 3.5.1977)

Vatan Gazetesi ise 3 Mayıs günü "Suçlu; faşist güçler, CIA ve yerli işbirlikçileridir" manşetiyle çıktı. Manşetin altında ise, "olayların provokasyon olduğu tartışmasız kabul edilirken mitingi düzenleyen DİSK, CIA, faşist güçler ve maocuları suçladı" deniyordu. (**Vatan Gazetesi**, 3.5.1977)

CHP Genel Yönetim Kurulu 3 Mayıs 1977 günü gelişmeleri değerlendirmek amacıyla bir toplantı yaptı. Toplantı sonrasında yapılan açıklamada şöyle dendi: "1 Mayıs günü İstanbul'da yasal bir toplantı silahlı saldırıya uğradı. Bu yüzden demokrasi tarihimizin en kanlı olayı çıktı. Hükümete yakın

bazı çevreler, saldırıda bulunanları, topluluğa ateş açanları ve pek çok yurttaşın ölümüne ve yaralanmasına neden olanları bir yana bırakıp, saldırıya uğrayanlara ve toplantıyla da, olaylarla da ilişiği bulunmayanlara gölge düşürmeğe uğraşıyorlar. Bu durum, ortada gizlenmeye çalışılan bir tertip bulunduğu yolundaki kuşkuları arttırmaktadır. (...) Açıktaki ve perde arkasındaki suçluları süratle saptamakta Türk adaletinin göstereceği başarı bu tür tertiplerin önlenmesi ve Türk toplumunun özlemine çektiği iç barışa kavuşabilmesi bakımından en etkin güvence olacaktır.” (**Cumhuriyet Gazetesi**, 4.5.1977)

3 Mayıs 1977 günü ilginç bir açıklama da, daha sonraki yıllarda önemli görevler üstlenecek olan Hüsamettin Cindoruk’tan geldi. **Son Havadis**’in manşeti, “CHP’nin Elini ve Yakasını Komünistlerden Kurtarması Gereklidir, Çekilen Her Tetikte CHP’nin Parmağı Var” biçimindeydi. Ayrıca, Celal Bayar’ın, “seçimi Ecevit kazanırsa komünizm memleket sathına yayılır” biçimindeki açıklaması sürmanşette verilmişti. Hüsamettin Cindoruk, AP İstanbul İl İdare Kurulu Başkanı’ydı ve aşağıdaki açıklamayı yaptı:

“1 Mayıs Pazar günü İstanbul, komünist halk ordusunun eline esir düştü. Aziz İstanbullu bir işgal ordusunun elinde imiş gibi korku, dehşet ve ibretle olup bitenleri seyretti. Silahlı ve sopalı kızıl muhafızlar ve minyatür halk ordusu İstanbul halkını gün boyu evlerinde tevkif etti. Kanlı çatışma çıkmasa idi bu ordunun İstanbul’a neler yapacağını hesap etmek mümkün değildir. Kanlı çatışma, gerçek ve önemli kanuna baş kaldırmının unutulmasına veya gereği kadar değerlendirilememesine yol açtı. (...)

“Bu miting CHP’nin DİSK ile işbirliği içinde hazırlanmıştır. (...)

“Bu gösteri, CHP’nin komünistlere yaranma ve teminat vermek için tertiplemediği bir olaydır. DİSK-CHP anlaşmasının gizli şartları bu mitingle komünistlere açıklanmıştır. Kürtlere özgürlük, 141-142’ye hayır, Yılmaz Güney’e af, bu anlaşmanın önemli üç şartıdır. CHP bu mitingle TİP’e kayması mümkün oyları elinde tutmak amacını gütmüştür. (...) CHP’nin elini ve yakasını komünistlerden kurtarması gerekir. (...)

*“DİSK, bir işçi sendikası olmaktan çıkmıştır. Kızıl ihtilali organize eden gizli bir örgüt hüviyetine dönüşmektedir. DİSK’ten geçinenler, DİSK’ten beslenenler ortaya çıkarılmalıdır. Türk işçisinin alinterinden oluşan sendika aidatı, komünist ihtilalcilere dağıtılamaz. (...) DİSK’in tabanı milliyetçi, dindar ve vatanseverdir. Bir avuç kızıl sendika, patron ve militanın elinden DİSK kurtarılmalıdır. Türk işçi hareketinin ilk hedefi DİSK’i millileştirmektir.” (**Son Havadis Gazetesi**, 4.5.1977)*

Politika Gazetesi’nin 4 Mayıs 1977 günlü sayısının manşeti ise “Demirel, CIA’nın maocu ve faşist canilerini savunuyor”du. (**Politika Gazetesi**, 4.5.1977)

DİSK yöneticileri 4 Mayıs 1977 günü İstanbul’da bir basın toplantısı düzenlediler. İlk olarak, 1 Mayıs Tertip Komitesi Başkanı ve DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca konuştu. Karaca şunları söyledi:

“Emperyalizmin siyasal karargahı olarak gördüğümüz MC, önemli ve sorumlu bir seçim dönemine girdiğimiz şu günlerde, ilerici güçlerin birliğini parçalamak, işçi sınıfımızın bağlaşıklarıyla (müttefikleriyle) arasına kama sokmak, DİSK’in güçlülüğüne gölge düşürmek, seçimlere katılma oranını azaltmak, baskı ve terör havasını sürekli kılmak için durmaksızın ve her geçen gün yeni komplolar düzenliyor. (...)

“Olayda maocular öne sürülmüş, bu grup kullanılmış, ancak CIA’nın emrindeki MC’nin tertipleri gözlerden kaçırılmaya çalışılmıştır. (...)

“Komployu, demokrasi ve insanca özgür bir yaşam düşmanı tekelci sermaye istedi. Komployu CIA ve onun paralel yerli kardeş örgütü hazırladı. Komployu ajanlar, faşistler ve maocular uyguladı. (...)

*“Gerici ve faşist kuruluşlar kanlı komployu bahane ederek DİSK’in CHP ile olan ilişkilerini bozmak istiyorlar. Amaçları, seçimlerin demokrasi güçlerinden yana sonuçlanmasını önlemektir. Oyunları sökmeyecektir. DİSK Şubat ayında verdiği kararın başarısı için çalışmaktadır.” (**DİSK Ajansı**, 977/67, 4.5.1977; **Cumhuriyet Gazetesi** ve **Milliyet Gazetesi**, 5.5.1977)*

Kemal Türkler ise biraz farklı konuştu: “Olay iki sol gurubun çatışması gibi gösterilmek isteniyor. Ben Maocuların dahi isteyerek yaptıkları bir olay olarak görmüyorum. Görüşleri ne olursa olsun, genel sosyalist çizgideki insanlar, rastgele halka ateş açma anlayışını taşıyamazlar. Maocular kullanılıp alet edilmişlerdir. AP binasının civarından, Sular İdaresinden, otelin o tarafından atılan ateş, bunların yarattığı panik ölümlere ve yaralanmalara yol açmıştır.”

DİSK, 10 Mayıs 1977 tarihinde TRT'ye gönderdiği bir yazıyla, 1 Mayıs olaylarıyla ilgili olarak DİSK hakkındaki iddialara yanıt verdi. Bu açıklamada şöyle dedi: "DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs İşçi Bayramı gösterisine karşı yapılan kanlı saldırı tam bir komplo, bir tertiptir. DİSK'in aldığı geniş güvenlik önlemleri sayesinde beş saat süren gösteri son anına kadar olaysız geçmiştir. Fakat son bir kaç dakika içinde maocu grupların içinden açılan bir kaç el ateşten sonra yüzbinlerce emekçi yüksek binalardan açılan yayılım ateşi altında kalmıştır." (**DİSK Ajansı**, 977/69, 10.5.1977)

DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca, MHP'lilerin ve Alpaslan Türkeş'in DİSK'i suçlayan açıklamalarına 17 Mayıs 1977 günü yaptığı bir açıklamayla yanıt verdi:

"1 Mayıs'ı kana bulayanlar DİSK'e saldırmaya devam ediyorlar. Bunların başında faşist komandoları arkasına alan MHP ve onun başkanı Türkeş bulunuyor. Geçen gün yaptığı basın toplantısında 1 Mayıs olaylarıyla ilgili gizli istihbarat raporlarına dayanarak bir kez daha DİSK ve DİSK yöneticilerini suçlayan Türkeş, kimseyi kandıramıyor. Türkeş kendi denetiminde hazırladığı bu gizli istihbarat raporlarıyla partisinin ve faşist komandoların dökülen kanlardaki sorumluluğunu gizlemeye çalışıyor. MHP'nin seçim propagandası için kullandığı bu tür gizli istihbarat raporlarıyla yüzlerce yurtseverin, ilericinin insanlık dışı işkencelere uğradığı ve zindanlara atıldığı hâlâ hatırlardadır. CIA ve onun yerli kardeş örgütü tarafından planlanan 1 Mayıs kanlı komplosunu yönetenlerin başında Milliyetçi Hareket adlı faşist ve ırkçı akımın yöneticileri bulunmaktadır. 34 vatandaşımızın ölümünden, seçimlerin demokrasi güçlerinin zaferiyle sonuçlanmasından korkanlar sorumludur. 1 Mayıs'ta dökülen kanlardan Sular İdaresi üzerinden, Intercontinental Oteli ile beyaz bir Renault'tan ateş açanları gizleyenler sorumludur. Buralarda açtıkları ateşle ölüm kusan faşist canilerin MHP Başkanı Türkeş ile ilişkisi yok mudur?" (Nail Güreli, a.g.e., 1979, s.233-234)

1 Mayıs 1977 olaylarıyla ilgili olarak 1 Haziran 1977 günü 98 kişi hakkında İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Bu tarihte sanıkların 17'si tutuklu bulunuyordu. (**Milliyet Gazetesi** ve **Tercüman Gazetesi**, 2.6.1977. Ölenlerin ve yaralananların isimleri ile iddianamenin tam metni için bkz. Nail Güreli, a.g.e., 1979, s.292-321) Dava, İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde olaydan 12 yıl sonra sonuçlandı. Sanıkların bir bölümünün beraatine, bir bölümünün de haklarındaki davanın zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verildi. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 22.10.1989. Yargılama sürecinin ilk aşamaları için ayrıca bkz. Barış Yetkin, a.g.e., 2005, s.90-101)

1977 yılı Mayıs ayının ilk haftasında bu olaylarda karanlık güçlerin provokasyonu açığa çıkmaya ve dile getirilmeye başladı. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit 6 Mayıs 1977 günü İzmir'de yaptığı konuşmada şunları söyledi: "Devlet içindeki, fakat demokratik hukuk devletinin dışındaki bazı örgütler gün yitirilmeksizin kontrol altına alınmalıdır. Kontrgerilla hareket halindedir, 1 Mayıs'ta parmağı vardır." (Barış Yetkin, a.g.e., 2005, s.77)

Bülent Ecevit, 6 Mayıs 1977 günü Çankaya Köşkü'ne çıkarak, Cumhurbaşkanı Korutürk'e, "1 Mayıs katliamının arkasında Özel Harp Dairesi'nin sivil unsurları olabilir," dedi. Korutürk, Ecevit'ten, bu anlattıklarını yazılı olarak vermesini istedi. Ecevit bu mektubu hazırladı. Bu mektupta, "komando kamplarından çıkan ülkücülerin nasıl sivil unsurlar olarak görev yaptıkları, bu kamplara para akışının nasıl sağlandığı da detaylarıyla yer aldı." (Ecevit Kılıç, a.g.e., 2007, s.220-221)

Aydınlık Gazetesi'nin 22 Eylül 1978 günlü sayısında bu karanlık yapılanmaya ilişkin şu bilgiler veriliyordu: "5 Haziran 1977 seçimlerini önlemek için düzenlenen operasyonların ve 36 yurttaşın ölümüyle sonuçlanan 1 Mayıs katliamının ardındaki kişi, eski Genelkurmay Başkanı Semih Sancar'ın özel sekreteri Kurmay Albay Orhan Kilercioğlu. (...) 5 Haziran seçimlerini engelleme ve iktidara el koyma operasyonu, 1977 başlarından itibaren adım adım uygulandı. Bu operasyonda, cuntanın ordu, MİT, Özel Harp Dairesi içindeki bütün güçleri kullanıldı. Parlamento, basın, sendikalar, sol kuruluşlar ve Moskova yanlısı örgütler içindeki gizli örgüt görevlileri propaganda için seferber edildi." (**Aydınlık Gazetesi**, 22.9.1978)

1 Mayıs olayları sonrasında yayımlanan **DİSK Dergisi**'nde olayların anlatıldığı bölümde yer alan ifadeler de bu dönemdeki düşmanlıkları ve yaratılan provokasyon havasını yansıtmaktadır. Derginin basılma tarihi 26 Haziran 1977'dir. 1 Mayıs olaylarının üzerinden iki aya yakın zaman geçmiş ve olayın niteliği büyük ölçüde açıklığa kavuşmuştur. DİSK yönetimi üzerinde etkili olan TKP'liler, bu gerçeklere rağmen, **DİSK Dergisi**'nde aşağıdaki dayanaksız suçlamaları yapabilmişlerdir:

"Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği, Halkın Yolu adlı işçi ve demokrasi düşmanı maocu grupların Eminönü'nde biriktikleri saptandı. (...)

"Bu arada bir goşist grup (Dev-Genç) Beşiktaş'tan kopup Maçka-Taşkıyla yönünden geliyordu. (...)

"Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği, Halkın Yolu maocu komandoları ise Tarlabası girişine henüz ulaşmışlardı...

"Saygı duruşu sona ermişti ki ilk ateş burada patlak verdi. Maocu komandolar bir iki el havaya ateş ettikten sonra namluların ucunu Uzel işçilerine çevirdiler. Abdülhak Hamit Caddesine uzananlar mevzilenip, otomatik silahlarla DİSK görevlilerini alan yönüne doğru taradılar. Üç yiğit Uzel işçisi burada düştü. Maden-İş 1. Bölge Temsilcisi Murat Tokmak ve nice DİSK görevlisi burada yaralandı. Maocu ajanların, aralarına sızmış görevli faşist ajanların ve ara sokaklardaki bazı polislerin silahları kan kismaya başladı.

*"Cumhuriyet Caddesi'nden gelen maocular ise, alana doğru çok kısa bir süre ateş açtılar." ("Olaylar Nasıl Başladı ve Gelişti?" **DİSK Dergisi**, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977, s.245-248)*

1977 yılında DİSK Yürütme Kurulu üyesi olan, 1977 yılı Aralık ayında yapılan 6. Genel Kurul'da DİSK Genel Sekreterliği görevine getirilen Fehmi Işıklar'ın Nail Güreli'yle 1979 yılında yaptığı değerlendirme ise aşağıda sunulmaktadır:

"Gene o gün DİSK yöneticisi olarak görev yapıyordum. Zannediyorum 1 Mayıs hazırlıklarında önemli bir aksaklığımız ve eksikliğimiz vardı. Bunlardan en önemlisi, hazırlığı yaparken saldırı fazlaca hesaplanmıyordu. İkincisi, 1 Mayıs kutlamasına katılmasını gözettiğimiz örgüt yöneticileriyle enine boyuna konu tartışılmamış, ilke tartışması yapılmamış ve toplantının disiplini konusunda bunlardan yeteri kadar yararlanılmamış idi. Bu yanılla büyük bir eksikliğimiz vardı. (...)

"1 Mayıs saldırısını düzenleyenler, şimdiki değerlendirmeme göre de, o zamanki değerlendirmeme göre de profesyonel katillerdi. (...)

"1 Mayıs'ı sol eğilimlilerin provokasyonu biçiminde değerlendirmekten ziyade, 1 Mayıs katliamının emperyalist güçlerin desteğiyle faşist güçlerce ve onların profesyonel katillerince düzenlendiği, bana göre bugün biraz daha ortaya çıkmıştır. (...)

"Ben kürsü ortadan kaldırılıncaya kadar alanda bulundum. Kimse kimseyi görececek durumda değildi. Korkunç bir panikti. Ses bombaları özellikle paniği arttıran neden oldu. O 33 veya 36 ölüyü de beklemiyorduk biz ilk aşamadaki. Normal olarak böyle bir yığına o ölçekteki saldırı üç-dört bin ölüyü beraberinde getirirdi. Bu bakımdan çok az oldu." (Nail Güreli, a.g.e., 1979, s.201-205)

TÜRK-İŞ'İN 1 MAYIS OLAYLARIYLA İLGİLİ TAVRI

TÜRK-İŞ yönetimi, TÜRK-İŞ'e üye bazı sendikaların çeşitli etkinliklerde DİSK sendikaları ile yakınlaşmasından büyük rahatsızlık duyuyordu. Bu etkinliklerin en önemlisi de 1 Mayıs kutlamalarıydı. DİSK yönetimi, 1 Mayıs'ları bu yakınlaşmayı güçlendirmek amacıyla etkili bir biçimde kullanıyordu. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, 17 Nisan 1977 günü toplanan DİSK Genel Temsilciler Meclisi'ndeki konuşmasında TÜRK-İŞ üyesi sendikalara bir çağrı yaptı: "Türk-İş üyesi işçiler, DİSK üyesi işçi kardeşleri gibi, 1 Mayıs'ın İşçi Bayramı olduğunu biliyor ve 1 Mayıs'a katılmaya hazırlanıyorlar. Bu nedenle tüm Türk-İş üyesi işçileri ve sendikaları 1 Mayıs'a katılmaya çağırıyoruz." (DİSK, a.g.e., 1977, s.154)

TÜRK-İŞ'e bağlı 26 sendikanın İstanbul bölgesindeki yönetici ve temsilcileri 1977 yılı Nisan ayında bir toplantı yaparak, Türk-İş'in seçimlere ilişkin tutumunu sert biçimde suçladılar ve seçimlerde CHP'yi destekleyeceklerini açıkladılar. DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca bu gelişme üzerine şu açıklamayı yaptı: "Türk-İş yönetiminin ihanetine verilecek en güçlü cevap, işçi sınıfımızın sendikal birliğini ve eylem bütünlüğünü sağlamak ve ilk adım olarak da 1 Mayıs'a katılmaktır." (DİSK, a.g.e., 1977, s.155)

TÜRK-İŞ, bu gelişmelerden sonra, 1 Mayıs olaylarının eline bir silah verdiği inandı ve 6 Mayıs 1977 tarihinde, 1 Mayıs 1977 olaylarıyla ilgili bir açıklama yaptı. 10 sayfalık açıklama şu şekilde başlıyordu:

"Uzun bir süredir planlanan ve bugüne kadar birçok vatandaşlarımızın ölümü ile sonuçlanan şiddet hareketleri 1 Mayıs 1977'de Taksim'de doruğa çıkmıştır. Uzun bir süredir aşırı uçların tehdidi altında bulunan Anayasa rejimimizi yıkmak isteyen cani guruplar Taksim'de 34 yurttaşımızın kanına girmişlerdir.

“Yurdumuzda demokratik rejimin nimetlerinden yararlanarak bu rejimin getirdiği özgürlüğü suistimal noktasına kadar getiren gurup ve kuruluşların bu kanlı olaylara sebebiyet vermeleri ne ilktir ne de son olacaktır. Bu kuruluş ve guruplar amaçlarına varmak için ne pahasına olursa olsun kan dökülmesini istemektedir. Dökülen her damla yurttaş kanının yurttta biraz daha karışıklık çıkaracağını ve her karışıklığın kendilerini biraz daha amaca ulaştıracağını hesaplamaktadırlar. Amaçları, Anayasayı ve demokratik düzeni çöktürmek ve demokrasiyi millete sevimsiz, zararlı ve lüks bir rejim gibi göstermeye çalışmaktır.

“Türk-İş, bugüne kadar 1 Mayıs kanlı olayları ile ilgili bir açıklama yapmamış, susmayı tercih etmiştir. (...) Türk-İş, her zaman olduğu gibi olayları duygusallıktan arınarak tam bir soğukkanlılık içinde değerlendirip, oynanmak istenen oyunu bir kere daha kamuoyunun gözleri önüne sermeyi bir yurtseverlik görevi saymıştır. (...)

“Yakın zamana kadar öğrenciler üzerinde denenmek istenen ideolojik kavgalar başarıya ulaşamayınca bu defa işçiler üzerinde uygulanmak istendiği, basınımızın gözünden kaçmamalıdır. İşçiler üzerinde oynanmak istenen bu oyuna hazırlanan gerekçe de sahte ve aldatıcıdır. İşçi haklarını korumak maskesi altında yapılmak istenen bu eylemlerin altında, asıl amacın; demokratik rejime yönelik olduğu işçi hareketini yakından tanıyanlar için açıkça ortadadır.(...)”

“Durum şudur: 1 Mayıs mitinginin yapılış amacı üzerinde durmak olayların nedenlerine doğru teşhis koyacaktır. 1 Mayıs mitingini düzenleyen DİSK ve yan destekçilerinin 1 Mayıs’tan anladıkları, kesinlikle şudur: 1 Mayıs, dünya ülkeleri işçi sınıflarının sömürüden kurtulma, kapitalizmden sosyalizme geçiş yolunda verdikleri ortak mücadeleyi simgeleyen gündür.

“Böyle bir anlayışla kutlanan günde çıkan olayları basit olaylar olarak değerlendirmeye imkan yoktur. Düzenlenen miting, amacı bakımından demokratik rejimimize, Anayasamıza ve yasalarımıza aykırıdır.” (TÜRK-İŞ Haber Bülteni, 6.5.1977. TÜRK-İŞ bu bildiriye ayrıca 7 sayfa olarak matbaada bastırdı ve dağıttı.)

TÜRK-İŞ bildirisinde, daha sonra, mitingın Anayasa’ya ve yasalara aykırılığına ilişkin görüşler sunuluyordu. Bu nitelikteki dört sayfalık açıklamanın ardından şu yargıya varılıyordu: “Anayasamız ve yasalarımıza göre suç olan bir amaca yönelik mitingın düzenlenmesi üzerinde hiç kimsenin durmaması ve suçluyu başka yerlerde araması geleceğimiz bakımından affedilir bir davranış değildir.”

Bu görüşlerden sonra “kanlı olayların hesabını kim verecek?” sorusu soruluyor ve şu çok ilginç yanıt veriliyordu:

“Kanlı 1 Mayıs mitinginin sorumluluğunu dış kaynaklara yüklemek, Amerikan Gizli İstihbarat Teşkilatı CIA veya Sovyetler Birliği Gizli İstihbarat Teşkilatı KGB’yi suçlamakla gerçekler ortadan kaldırılamaz. Eğer dış kaynaklı teşkilatların bu vahim olaylara katkısı varsa, 1 Mayıs mitinginin de aynı ölçüde katkısı var demektir. Gerçekte Anayasa düzenine karşı kişi ve kuruluşların, Anayasaya karşı bir nevi direniş şeklinde olayların sahnelendiği, aklı başında her insanın varacağı sonuçtur.

“Disk yöneticilerinin her eyleminde, kanun dışı her davranışında kendilerini arka plana itmek eğilimi vardır. Masum kitleleri, işçileri, gençleri öne sürerek, her türlü sorumluluğu da onların sırtına yükleyerek işin içinden çıkacaklarını sanmaktadırlar. Tüzüklerine bile kanun dışı eylemlerden doğacak sorumluluğu işçilere yükleyen hüküm koydurmışlardır. (...)

“Gerçek odur ki, 1 Mayıs’ta dökülen kanların, akıtılan gözyaşlarının bütün sorumluluğu Disk’e aittir. Mitingde demirperde ülkelerinin yaşantısına övgü nutukları çeken onlardır, o ülkelerin demokratik hak ve hürriyetlere ters düşen yaşantısına özlem duyanlar onlardır. İnsan haysiyetini ortadan kaldıran, ideolojilerin eğitimini yaptıran onlardır. Bunun böylece bilinmesi ve olayların sorumluluk çizgisinden saptırılarak ve bir kısım basının desteği sağlanarak mihverinden çıkarılması önlenmelidir.”

DİSK yönetimi TÜRK-İŞ’in bu iddialarına aşağıdaki bildiriyle yanıt verdi:

“1 Mayıs gösterisinin amacı İşçi Bayramını kutlamak ve işçilerin, emekçilerin demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme savaşımında kararlı olduklarını göstermektir. Bu amacı suç sayanlar faşist güçlerdir. Hiç bir yargı organı halkımızın savaşımsız, sömürsüz ve baskısız bir dünya özlemini dile getirmek için kutladığı 1 Mayıs İşçi Bayramının bu amacının suç olduğunu söyleyememiştir. Bu nedenle, tersini söyleyen Türk-İş işçi sınıfının baş düşmanı olan faşistlerin yanında yer almıştır. (...)

“Türk-İş, 1 Mayıs İşçi Bayramını kana bulayan kanlı komplonun düzenleyicileri arasında Amerikan Casusluk Teşkilatı CIA’nın bulunduğu iddiamızı gerçekleri gizlemek olarak niteliyor. Böylece Türk-İş, örneğin 4 yıl önce Şili’deki yasal Allende Hükümeti’ni devirmede başrolü oynayan bu özgürlük ve halk düşmanı CIA’ya

arka çıkıyor. Çünkü, basın ve hatta kendisine bağlı bir sendikanın açıkladığı gibi, Türk-İş, CIA ajanlarını uzman olarak çalıştırmaktadır. (...)

"Türk-İş'in iddiasının tersine olayların adı: 'MC'nin istediği, faşist komandoların, ajanların, Maoçu bozkurtların uyguladığı ve Türk-İş'in gizlemeye çalıştığı büyük sermayenin kanlı komplosu' olacaktır." (**DİSK Ajansı**, 977/71, 12.5.1977)

1 Mayıs 1977 günü Taksim'de yaşananlar, emperyalistlerin ve ülkemizde onlarla işbirliği yapan gizli yapıların bir operasyonuydu. Ancak sosyalist/komünist örgütlenmeler arasındaki düşmanlıklar da bu provokasyonun başarılı olmasına (farkında bile olmadan) katkıda bulundu.